

НОВЫЯ ВЫКЛІКІ СТАРОГА СВЕТУ

Што пагражае Еўрасаюзу?

У Бруселі прайшоў саміт Еўрапейскага саюза. Адрасу планавалася, што сустрэча лідараў краін — членаў ЕС адбудзецца ў канцы мінулага тыдня. Тады саміт нечакана перанеслі на тыдзень. Афіцыйная прычына — сыход на каранцін кіраўніка Еўрасавета Шарля Мішэля. Пра гэта расказала інфармагенцтва Reuters са спасылкай на прадстаўніка старшыні савета Барэнда Лейтса. Праўда, на думку шэрага аналітыкаў, галоўная прычына пераносу ў іншым. У прыватнасці, Die Welt адзначае, што «ў дзяржаў ЕС няма адзінага меркавання па знешнепалітычных пытаннях, так што саміт пагражаў абярнуцца поўным правалам». Артыкул ва ўплывым штодзённым нямецкім выданні (адметна яшчэ, што менавіта Германія цяпер з'яўляецца старшынёй ЕС) меў красамоўную назву «Стратэгічная шызафрэнія Еўропы». Калі ўспомніць рэкордны па працягласці ліпенскі саміт ЕС, то трэнд вымалёўваецца ўстойлівы. Якія выклікі паўсталі перад Еўрасаюзам і чым гэтыя выпрабаванні пагражаюць супольнасці, што пазіцыянуе сябе адным з галоўным сусветных геапалітычных гульцоў?

СУМНЫЯ РЭКОРДЫ

Эканоміка Старога свету перажывае рэкордны спад з-за пандэміі каранавіруса, паведамляе Euronews. У Еўрапейскім статыстычным упраўленні адзначаюць, што чарговае зніжэнне паказчыкаў стала самым значным з пачатку вядзення назіранняў у 1995 годзе. Сёлета па выніках другога квартала аб'ём валавога ўнутранага прадукту Еўрасаюза знізіўся на 11,4 працэнта. Пры гэтым ВУП 19 краін еўразоны страціў 11,8 %. У параўнанні з тым жа перыядам мінулага года эканоміка супольнасці скарацілася на 14,7 працэнта. Агульны аб'ём спажывецкіх расходаў у II квартале скараціўся на 12 %. «Нават узрушэнне 2008—2009 гадоў, якое стала самым маштабным крызісам за час назіранняў, было невялікае ў параўнанні з тым, што мы бачым цяпер. Нічога падобнага не адбывалася і ў даваенны час», — адзначае эканамічны эксперт з Лонданскай школы эканомікі і палітычных даследаванняў Шахін Вале.

Пандэмія нанесла каласальны ўдар па рынку працы. Колькасць занятых, паводле афіцыйнай статыстыкі, у ЕС скарацілася на 2,7 працэнта. Больш за ўсіх пацярпелі Іспанія, Ірландыя і Венгрыя. «Дадзення па беспрацоўі сёння пахопаюць нават больш, чым паказчыкі ВУП. Страда рабочага месца — гэта цяжкая падзея ў жыцці кожнага чалавека, якая можа прывесці да іншых незваротных страт, таму, з майго пункту гледжання, беспрацоўе — гэта галоўная праблема», — заўважыла Euronews Газтана Габала з Вышэйшай школы камерцыі Парыжа. Эксперты папярэджваюць, што дзяржаўныя праграмы, накіраваныя на падтрымку рынку працы, дапамогуць

толькі ў кароткатэрміновай перспектыве, а ў будучыні колькасць беспрацоўных адчувальна ўзрасце.

Афіцыйны ўзровень беспрацоўя ў Еўропе не прадэманстравалі такога істотнага павышэння на фоне выкліканага пандэміяй COVID-19 эканамічнага крызісу, як у ЗША, аднак афіцыйныя лічбы не адлюстроўваюць рэальную карціну, мяркуюць аналітыкі Deutsche Bank. Паводле даных статыстычнага ўраўнення Еўрасаюза, беспрацоўе ў 19 краінах еўразоны ў ліпені павялічылася да 7,9 % у параўнанні з 7,2 % да пачатку распаўсюджвання каранавіруснай інфекцыі. У ЗША яно ўзляцела аж да 14,7 з 3,5 працэнта ў сакавіку, а пасля апусцілася да 8,4 % у жніўні.

За гэтымі паказчыкамі хаваюцца дзве праблемы, якія маскіруюць рэальны ўзровень беспрацоўя ў Еўропе, адзначае лонданскі эканаміст Deutsche Bank Марк дэ Мюзон. Па-першае, гэта еўрапейскія праграмы прымусовых адпачынкаў. Еўрастат лічыць занятымі нават супрацоўнікаў, якія адпрацавалі нуль гадзін. Па ацэнцы дэ Мюзона, ад 5 да 10 працэнтаў усіх работнікаў у чатырох найбуйнейшых краінах рэгіёна (Германія, Францыя, Італія і Іспанія) у жніўні падпадалі пад дзеянне падобных праграм, паведамляе MarketWatch.

Акрамя таго, людзі, якія страцілі працу, не мелі магчымасці звярнуцца ў органы працаўладкавання на фоне абмежавальных мер, уведзеных урадамі для прадукцыйнага далейшага распаўсюджвання інфекцыі, або па іншых прычынах. На думку спецыяліста, даныя пра іх пачнуць з'яўляцца ў статыстыцы аб беспрацоўных у другім паўгоддзі, калі не адбудзецца новых лакадаўнаў, ці толькі налета. Эксперт Deutsche Bank прагназуе, што да канца 2021 года афіцыйнае беспрацоўе ў еўразоне перавысіць 10 працэнтаў.

У ЧАКАННІ МІЛЬЯРДА МІГРАНТАЎ

Яшчэ адзін глабальны выклік — міграцыйны крызіс, ён мае характар пажару, які то ўзгараецца, то становіцца амаль незаўважным, але зусім не знікае. Цяпер сітуацыя з бежанцамі, якіх стрымлівалі лакадаўны і закрыццё межаў, зноў пачынае нарастаць. Як лічаць эксперты, Еўропа не гатовая да новага міграцыйнага крызісу, аб непазбежнасці якога сцвярджаюць навукоўцы. Прыток нечаканых «гасцей» можа дапамагчы нацыяналістычным і права радыкальным сілам Старога свету і, у прыватнасці, краін Балтыі ўзяць уладу ў свае рукі.

Голад, недахоп пітной вады і войны ў самых бедных краінах свету ў найбліжэйшыя дзесяцігоддзі вымусяць больш за мільярд чалавек рушыць з месца ў пошуку выратавання і прытулку. Прагнозы змрочныя — настае новы маштабны

міграцыйны крызіс, які можа з лёгкасцю пераўзыйсці ўсе папярэднія.

Выкладкі аўтараў даследаванняў — аналітыкаў Інстытута эканомікі і міру (Institute for Economics & Peace — глабальны мазгавы цэнтр са штаб-кватэрай у Сіднеі, з філіяламі ў Нью-Ёрку, Мехіка і Гаазе. ІЕР узначальвае тэхналагічны прадпрымальнік Стыў Кілеа, заснавальнік кампаніі Integrated Research) паказваюць, што звыш 30 краін найменш развітых рэгіёнаў Афрыкі і Азіі непазбежна сутыкнуцца з дэфіцытам прадуктаў харчавання і вады, будуць перажываць міжэтнічныя і міждзяржаўныя ваенныя канфлікты, выкліканыя недахопам ключавых рэсурсаў.

Калі дэмаграфічная сітуацыя не зменіцца ў найбліжэйшае дзесяцігоддзе, глабальны попыт на прадукты харчавання да 2050 года вырасце ў паўтара раза, востры дэфіцыт ежы закране каля 3,5 мільярда чалавек, што амаль у два разы больш, чым колькасць тых, хто галадае ў нашы дні. А змены клімату прывядуць да росту колькасці прыродных бедстваў — паводак і засух. Паводле падлікаў аналітыкаў

ІЕР, каля 1,2 мільярда чалавек пакінуць свае дамы ў пошуках паратунку. І можна не сумнявацца, што дзясяткі мільёнаў жыхароў самых бедных краін Афрыкі і Азіі, застаўшыся без прадуктаў харчавання і вады, ратуючыся ад войнаў, рушаць да межаў прывабнага Старога свету. А там іх зусім не чакаюць, адзначае партал Baltnews.

Памятаеце, як у многіх дзяржавах талерантнага Еўрасаюза міграцыйны крызіс пяцігадовай даўнасці з яго 1,5 мільёна нечаканых бежанцаў з нешчаслівых рэгіёнаў свету ашаламляльным чынам змяніў палітычны клімат? На свет з'явіліся такія агрэсіўна настроеныя арганізацыі процідзеяння іміграцыі, як, напрыклад, PEGIDA ў Германіі, «Салдаты Одзіна» на поўначы Еўропы і ў краінах Балтыі. Не кажучы ўжо пра амаль маргінальныя партыі нацыяналістычнага кшталту, якія раптам імкліва набралі галасы і ўвайшлі ва ўрады еўрапейскіх краін.

Як адрэагуе на новы, нашмат больш маштабны

іміграцыйны крызіс насельніцтва, скажам, Эстоніі, у цэлым схільнай да ксенафобіі? Адказ — у імклівым узлёце папулярнасці мясцовай нацыянальна-кансерватыўнай партыі EKRE, якая амаль адкрыта прапаведуе непрыязнасць да імігрантаў, мусульман, людзей з іншым колерам скуры, заўважае Baltnews.

Нацыяналісты прымусілі з сабой лічыцца ўстойлівы ў сваіх сімпатых і каштоўнасцях палітычны істэблішмент у Заходняй Еўропе. Што ўжо казаць пра краіны з «юнай» і менш развітай палітычнай культурай на ўсходзе альянсу. Шэраг дзяржаў Усходняй Еўропы адкрыта адмовіліся прымаць у сябе бежанцаў па квотах ЕС, іншыя ціха сабатауюць выкананне такіх квот. Еўрасаюз фактычна раскалоўся па лініі Запад—Усход з-за наступстваў міграцыйнага крызісу, стаў пазбягаць размоў пра выгады глабалізацыі, паклапаціўся пра ўмацаванне знешніх межаў і адпраўку войскаў у Афрыку.

Вядома, што Стары свет не гатовы ні фінансвава, ні псіхалагічна да новай, яшчэ больш маштабнай хвалі бежанцаў і не будзе да яе гатовы ў найбліжэйшае дзесяцігоддзе. Складваецца

ўражанне, што еўрапейскія сталіцы нават думаць цяпер не жадаюць аб хуткім міграцыйным крызісе. А іх фінансавыя магчымасці скіраваны на дапамогу (чытай: схаваную экспансію — Аўт.) краінам «трэцяга свету», падарваным пандэміяй, і «азеляненне эканомікі».

Палітолагі Заходняй Еўропы мяркуюць, што прывабнасць нацыяналізму для выбаршчыкаў будзе з часам спадаць, саступаючы, скажам, таму ж «злёму мысленню» ці нават «вечна жывой» сацыялістычнай ідэалогіі. Але як толькі праз знешнія межы альянсу правуцца мільёны галодных і, верагодна, незадаволеных мігрантаў, нацыяналізм і схільнасць да «рашучых мер» абавязкова зноў гучна заявіць пра сябе, перакананы аналітыкі ІЕР.

Аўтар змрочнага прагнозу будучых бедстваў — аўтарытэты міжнародны Інстытут эканомікі і міру — вядомы сваімі даследаваннямі праблем мірнага развіцця і распаўсюдкаў Індэкса глабальнага міру — паказчыку ўзроўню рызыкі канфліктаў у маштабах планеты і асобных рэгіёнаў. Апакаліптычныя прадказанні навукоўцаў заснаваныя на аналізе дэмаграфічнай сітуацыі, наяўнасці ключавых рэсурсаў і, у першую чаргу, пітной вады і прадуктаў харчавання, у асобных краінах.

Навукоўцы інстытута вядома не надта аптымістычна настроены адносна магчымых перспектыв выйсця з крытычнай сітуацыі, а ў якасці спосабу нівеліраваць будучыя глабальныя бедствы прапануюць рэзка і істотна павялічыць памеры дапамогі, якую аказваюць развітым дзяржавам менш паспяховым рэгіёнам свету. За апошнія два дзесяці гадоў, як адзначае інстытут, адпаведныя штогадовыя сумы ўзраслі з аднаго мільярда долараў да 34 мільярдаў, але гэтыя грошай, вядома, недастаткова. Іх павінна было быць у дзесяткі разоў больш, каб дапамагчы краінам, якія неўзабаве сутыкнуцца з крызісам, лічаць аналітыкі ІЕР.

БАГАТЫЯ І БЕДНЫЯ

На фоне нарастання другой хвалі пандэміі каранавіруса становіцца больш заўважнымі расколіны ў супольнасці. У Еўрасаюзе ўсё мацней выяўляюцца рознагалосці паміж яго членамі, адзначае вядучае эканамічнае выданне Японіі Nihon Keizai Shimbun. Дадатковай крыніцай канфрантацыі паміж кіраўніцтвам ЕС у Бруселі і краінамі Усходняй Еўропы сталі меры,

якія прымаюцца ў сувязі з пандэміяй каранавіруснай інфекцыі, — у прыватнасці, рашэнне стварыць спецыяльны фонд для аднаўлення еўрапейскай эканомікі, а таксама абмежаванні на свабоднае перамяшчэнне па тэрыторыі ЕС, якія ўводзяць асобныя краіны.

Былі агучаны і радыкальныя прапановы. Шырокі рэзананс выклікала, напрыклад, ідэя прэм'ер-міністра Нідэрландаў Марка Рутэ, які на пасяджэнні парламента ў пачатку верасня прапанаваў сфарміраваць «новы саюз без Польшчы і Венгрыі». Вядома, што ў ЕС павялічылася дыстанцыя паміж былымі краінамі «камуністычнага лагера» і адміністрацыяй у Бруселі, якая пасля пазыковага крызісу 2010 года і крызісу ў сувязі з наплывам мігрантаў надае «асаблівае значэнне заходнім каштоўнасцям». Між тым у краінах Усходняй Еўропы расце недавер да кіраўніцтва Еўрасаюза, якое апынулася не ў стане эфектыўна справіцца з гэтымі крызісамі.

Нарастаюць рознагалосці і ў дачыненні да палітыкі прыёму бежанцаў. Еўрапейская камісія апублікавала 23 верасня праект новай сістэмы размеркавання мігрантаў. Аднак дагэтуль невядома, ці пагодзяцца ўхваліць гэтую сістэму краіны Усходняй Еўропы, якія традыцыйна выступаюць супраць прыёму бежанцаў, — таму верагоднасць таго, што рознагалосці ўзмацняцца, даволі вялікая, піша Nihon Keizai Shimbun.

Нагледзячы на гэта, краіны Усходняй Еўропы наўрад ці вырашацца выйсці са складу Еўрасаюза, як гэта зрабіла Вялікабрытанія, мяркую японскае выданне: «Справа ў тым, што параўнальна бедная Усходняя Еўропа ўзбагачаецца за кошт ЕС. Атрымліваецца, што яна карыстаецца дабротамі членства ў саюзе і пры гэтым не выконвае правілы і прынцыпы ЕС, для якога такія дзеянні выглядаюць як зняцце вяршкоў».

Праблема ў тым, што Брусель пакуль не можа знайсці выхад з сітуацыі, якая склалася. Калі ён вырашыць пры гэтым пайсці на саступкі Усходняй Еўропе, то крытыкі не замарудзяць абвінаваціць яго ў «адыходзе ад еўрапейскай філасофіі». «У выніку Еўрасаюз апынуўся перад дылемай: ён заяўляе пра важнасць «улады закона», але не можа прыняць канкрэтных мер», — заўважае Nihon Keizai Shimbun. Так што перспектывы вырашэння сітуацыі застаюцца цямняны. І Стары свет, здаецца, чакаюць вельмі няпростыя часы.

Захар БУРАК.